

Een uitzonderlijke vrouw

Christophe Vekeman
Een uitzonderlijke vrouw

Roman

Uitgeverij De Arbeiderspers
Utrecht · Amsterdam · Antwerpen

Copyright © 2012 Christophe Vekeman

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van bv Uitgeverij De Arbeiderspers, Franz Lisztplantsoen 200, 3533 JG Utrecht. *No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from bv Uitgeverij De Arbeiderspers, Franz Lisztplantsoen 200, 3533 JG Utrecht.*

Omslagontwerp en -illustratie: Sander Patelski

ISBN 978 90 295 8345 9 / NUR 301

www.arbeiderspers.nl

Freedom's just another word for nothing left to lose

Kris Kristofferson

Deel een

Evolutie

Voor wie lessen heeft getrokken uit het leven en dus uit ervaring meent te weten dat alles altijd slecht afloopt, zijn er natuurlijk redenen genoeg om nooit ergens nog een begin aan te maken, maar Gwen was pas een kleuter toen ze de gewoonte aannam om zo weinig mogelijk te ondernemen. Urenlang zat zij zonder zich noemenswaardig te bewegen op de donkerrode, ribfluwelen bank in de veranda dromerig voor zich uit te staren, of ze lag in de zomervakantie dagen achtereen op haar buik in de tuin terwijl zij steeds opnieuw dezelfde tien grassprietjes telde met de toppen van haar strelende vingers.

‘Dat meisje verveelt zich nog dood!’ klaagde haar moeder, en alsof Gwen geen enig kind was, maar integendeel de laatste in een haast eindeloze rij broers en zussen, voegde zij eraan toe: ‘Dit heb ik echt nog nooit meegemaakt!’ Dat verveling doorgaans juist gepaard gaat met het soort van taaie rusteloosheid dat Gwen nu eenmaal volkomen ontbeerde, scheen ze daarbij niet te beseffen, zoals het blijktbaar ook geen moment bij haar opkwam dat haar dochter zich simpelweg gelukkig voelde op die bank of in de tuin, te gelukkig om iets aan haar toestand te willen veranderen.

‘Maar is er dan *niets* wat je zou willen doen?’

‘Ik doe toch iets?’

‘Wat doe je dan?’

‘Gewoon.’

Verveling? Hooguit verveelde haar het gezeur van haar moeder als die erop stond dat ze met de kinderen uit de buurt zou gaan spelen (ook toen zij zelf nog kind was, kende zij de grootste

moeite om het gezelschap van kinderen naar waarde te schatten), haar zou helpen met de voorbereidingen van de avondmaaltijd (ze wist dat ze geen hulp wás; ze liet dingen vallen en liep in de weg) of desnoods (geeuw geeuw) een puzzel zou leggen. Maar zolang zij alleen was, niet door anderen gestoord, had zij volmaakt voldoende aan de kalme, smetteloze leegte in haar hoofd.

Haar vader, overigens, maakte zich heel wat minder zorgen over haar gedrag. Even na vijven kwam hij van zijn werk en boog zich naar haar over om met zijn wijsvinger haar losse, half-lange haren tot achter haar oor te begeleiden en een kneepje in haar wang te geven, waarna hij zich weer van haar afwendde, zijn woordeloze glimlach liet varen en zich blazend en zuchtend overgaf aan zijn vermoeidheid; thuiskomend zag hij er steevast uit – en geurde hij – alsof hij een uitputtend lange, ronduit slopende reis achter de rug had, en geen mens ter wereld leek ooit zozeer zijn drankje te hebben verdiend als hij op die momenten. Ook die avond schonk hij zich een ruime borrel in.

‘De hele dag,’ hoorde Gwen van op de bank haar moeder beginnen. ‘De hele dag hangt zij daar maar. De hele godganse dag. Het gaat gewoon van kwaad tot erger. En als je niets aan haar vraagt, dan zegt ze geen woord.’

Haar vader nipte van zijn glas, knipperde met zijn ogen en nipte opnieuw.

‘De hele dag,’ ging zijn vrouw genadeloos verder. ‘Als jij het normaal vindt, zeg het dan maar.’

‘Ach, ze lijkt gewoon op mij. Als ik het mij goed herinner, was ik op die leeftijd net zo.’

Helemaal gerustgesteld bleek zijn vrouw hierdoor echter niet. ‘O, werkelijk?’ riep zij uit. ‘Was jij vroeger *net zo*?’

‘Wees blij dat ze niet zo’n wildebras is als die Thomas van hiernaast.’

‘Ik ben niet blij, Edward,’ zei zijn vrouw ten overvloede. ‘Je mag zeggen wat je wilt, maar ik zou liegen als ik beweerde dat het gedrag van dat kind mij buiten mijzelf van blijdschap

brengt. Thomas kan inderdaad druk zijn, maar...'

'Kathy, je doet net of ze ziek is of zo!'

'Doe ik dat, ja? Wel, dat kan dan kloppen, want dat is precies wat ik soms denk, Edward. Niet alle ziektes zijn lichamelijk van aard, hè. Dat weet je toch, hè? Edward?'

'Kathy, je overdrijft. Je overdrijft enorm!'

Het was nooit een veelbelovend teken, wist Gwen, wanneer haar ouders elkaar bij de voornaam begonnen te noemen, en ze mocht dan amper vijf zijn, ze kende haar moeder goed genoeg om te weten dat haar neiging om te overdrijven een van die dingen was waar ze bepaald ongraag op werd gewezen.

Inderdaad hadden Edwards woorden tot gevolg dat zijn vrouw plots een gezicht trok dat grote angst had kunnen uitdrukken, ware het niet dat het ongeloof in haar ogen van spot en minachting sprak. Ze bleef een paar seconden met haar smalle schouders opgetrokken in het wilde weg staan rondblikken, schudde toen haar hoofd snel heen en weer als om weer bij haar positieven te komen en deed vervolgens alsof ze zich neerlegde bij een even treurig als onvermijdelijk feit. Ze had haar adem ingehouden en liet nu hoorbaar lucht uit haar longen ontsnappen terwijl ze de keuken uit liep en naast Gwen ging zitten. Toch keek ze Gwen niet aan.

'Ik kan maar beter niets meer zeggen,' concludeerde ze.

Ze sloeg, nog steeds zonder haar aan te kijken, een arm om de schouders van Gwen, drukte haar dicht tegen zich aan en herhaalde: 'Dan zeg ik maar beter niets meer.'

'Doe niet zo vermoeiend, Kathy,' zuchtte Edward luid van aan de keukentafel.

Wat volgde was niet de eerste ruzie tussen haar ouders waar Gwen van dichtbij getuige van was – haar moeder maakte snel komaf met haar voornemen niets meer te zeggen –, maar een en ander was zo heftig deze keer dat ze de avond nooit zou vergeten. Haar leven lang zou ze zich herinneren hoe zij in de algehele sfeer van aanzwellende dreiging en geschreeuw probeerde om haar ouders duidelijk te maken dat de oorzaak van hun ruzie

– namelijk haar gedrag – de wereld uit was, en dat het dus niet langer nodig was om naar elkaar te blijven roepen en door te gaan met hard op tafel, kasten en aanrecht te slaan. Ze raapte al haar moed bijeen, aarzelde nog even en voelde ondanks alles een zekere trots op zichzelf toen het haar eindelijk lukte de knoop door te hakken en plotseling van de bank op te staan; met haar draaiende handjes hoog in de lucht en beurtelings opgetrokken knieën begon ze te dansen.

‘Gwen, stop daarmee!’ schreeuwde haar moeder. Maar ze huppelde en danste dapper verder in de zekerheid dat ze het juiste deed en ongetwijfeld het gewenste resultaat zou oogsten, ze stak zelfs nog een tandje bij, en nadat haar moeder haar een geweldige draai om haar oren verkocht had, ging achteraf bekeken de ruzie pas echt goed van start (‘Als je dat kind nog één keer aanraakt, breek ik je godverdomde nek, ik zweer het, Kathy!’).

Een voorval in de eerste klas van de lagere school deed haar een paar maanden later eens te meer besluiten dat goede bedoelingen niet per definitie zaligmakend waren. Het was niet eens haar eigen idee geweest, en al was ze bereid om te helpen – ze wilde alleen maar helpen; ze wist uit ervaring hoe vervelend het gevoel was van een weerspannige wimper onder je ooglid –, toch had het haar aanvankelijk verbaasd dat Peggy Wintermans, een voor haar leeftijd onaangenaam lang, bleek en benig ding en al met al verre van een vriendin, juist haar had uitverkoren om de operatie te verrichten. Misschien kwam het doordat ze behoorde tot de slimste en dus voor een klus als deze meest betrouwbare leerlingen van de klas, of misschien ook, wie zou het zeggen, had iedereen aan wie Peggy het eerder gevraagd had wijselijk geweigerd op het voorstel in te gaan. Het werd Gwen nooit helemaal duidelijk, maar hoe dan ook mocht ze zich – zoals haar de daaropvolgende uren en dagen uittrenturen ingepeperd werd – hooglelijk gelukkig prijzen dat de toezichthouder op de speelplaats in voldoende mate bij de pinken was om nog net op tijd in te grijpen toen zij warempel (‘Het scheelde echt niets!’ verklaarde hij later) op het punt stond om met een tot pincet gepromo-

veerd metalen haarspeldje het linkeroog van Peggy Wintermans mogelijks voor altijd van het licht te beroven.

‘Kan je je voorstellen,’ vroeg haar moeder ’s avonds, ‘wat het zou hebben *betekend* als je dat meisje blind had gemaakt? Ons leven zou om zeep geweest zijn. We hadden ons hele verdere leven voor dat meisje moeten betalen. Begrijp je wat ik je zeg?’

‘Het is toch allemaal goed afgelopen,’ suste haar vader.

‘Edward,’ zei haar moeder, ‘heb je enig idee wat de *impact* geweest zou zijn als dat kind van Wintermans haar oog had verloren?’

‘Ik zeg toch alleen maar dat het goed is afgelopen? Gwen zal zo iets nooit meer doen. Waar of niet, Gwen?’

‘Edward, ik denk niet dat je beseft wat er vandaag daar op die speelplaats op een haar na *gebeurd* is, eerlijk gezegd.’

‘Laat het nu rusten, Kathy.’

‘Het scheelde *niets*, hè, naar het schijnt.’

‘Hou er nu over op!’

‘Sla niet zo’n toon tegen mij aan, jij! Ben je dronken, is dat het? Gwen, naar je kamer, en rap!’

Naarmate de jaren verstreken en de ruzies in frequentie toenamen, kon Gwen niet anders dan twee dingen vaststellen: het was altijd haar moeder die met ruziemaken leek te beginnen, en zichzelf, Gwen, was bijna elke keer het onderwerp. Hoezeer zij ook haar best deed om zich naar behoren te gedragen, zowel op school als thuis als tijdens familiebezoeken, telkens weer – of in elk geval heel regelmatig – bleek haar doen en laten aanleiding te geven tot onenigheid tussen haar ouders. Op haar tiende was ze diep doordrongen van de wetenschap dat het grootbrengen van kinderen niet te combineren viel met een gelukkige huwelijksband, en al dan niet teneinde zichzelf om dit treurige inzicht te troosten, al dan niet ook als reactie op het schuldgevoel waar een en ander haar mee opzadelde, stond ze zich rond diezelfde tijd eindelijk toe om een besmukte maar daarom niet minder welomlijnde hekel aan haar moeder te krijgen. Ze verafschuwde ongeveer alles aan haar: de vanzelfsprekendheid waarmee ze

steevast haar persoonlijke gemoedstoestand de sfeer in huis liet bepalen, haar luide, botte betweterigheid, en haar gewoonte om op momenten dat ze de behoefte bleek te voelen om een ‘goed gesprek’ met haar dochter te voeren haar eigen tirannieke neigingen uit te leggen als louter bezorgdheid en plichtsbewustzijn. ‘Later zal je dat begrijpen,’ zei ze dan, of: ‘Later zal je me dankbaar zijn.’ Gwen wist zeker dat ze haar moeder nooit dankbaar zou zijn, nam zich voor een lastig, onhandelbaar kind te worden en was erg teleurgesteld toen bleek dat haar vader gelijk had met zijn bewering dat ze sterk op hem leek: ze merkte dat ze te passief was en te zwak om tegen Kathy op te kunnen; als ze doelbewust een kwartier of wat te laat van school thuiskwam en haar moeder reikhalzend en rood aangelopen op haar zag staan wachten in de deuropening, voelde ze geen triomf maar angst en – erger nog – wroeging.

Het vervelendste was nog, vond ze zelf, dat ze haar moeder niet kon treffen zonder ook haar vader te raken: haar sympathie voor hem was mettertijd in medelijden omgeslagen, en ze kreeg het niet over haar hart zijn avond al bij voorbaat te bederven door hem na zijn werk rechtstreeks te doen belanden in een huis vol stille, scherpe spanning of gevuld met woordenstrijd waaraan hij, doodop of niet, verplicht zou worden deel te nemen. Het scheen haar toe dat ze hem solidariteit verschuldigd was (ze was nog geen twaalf jaar oud toen ze de gewoonte aannam om hem, eenmaal zelfs in het bijzijn van haar moeder, tegen de bakker, ‘een echt door en door goede man’ te noemen) en liet niet na zichzelf hierom behoorlijk edelmoedig te vinden, maar bij momenten was ze niettemin eerlijk genoeg om de waarheid onder ogen te zien en haar zogenaamde solidariteit met hem als weinig meer dan een verhulde vorm van lafheid te beschouwen. Ze leek op hem, jazer, en de werkelijke reden waarom ze zo veel als mogelijk de confrontatie met het moederlijk gezag vermeed, was dat ze wist dat ze net als haar vader was gedoemd het onderpit te delven.

De herinnering aan de ruzie die haar ondertussen menig jaar

geleden aan het dansen had gebracht, was conform haar verwachting nooit in sterkte afgenomen, maar de aard ervan was grondig veranderd: lange tijd had zij, terugdenkend aan de betreffende avond, een gloeiende, misselijkmakende benauwdheid bij zichzelf waargenomen, maar sinds kort had ze ontdekt dat ze zich met gemak en gretig kon verlustigen wanneer ze zich haar vaders dreigement over het breken van haar moeders nek ('Ik zweer het, Kathy!') weer te binnen bracht. En al had zij nadien iets dergelijks nooit meer uit zijn mond mogen horen, toch deed het haar genoeg dat de echt door en door goede man met wie ze zo veel wezenlijks gemeen had er in elk geval één keer, al was het bij haar weten dan inderdaad ook maar een doodenkele keer, in was geslaagd zijn tanden te ontbloten en vlakaf te zeggen waar het op stond. Op de een of andere manier bracht het perspectief in haar leven: ze mocht dan vooralsnog noodgedwongen braaf en knarsetandend haar dagen slijten in het strakke gareel van haar moeder, haar dominantie ondergaan, haar vele luimen verdragen en de verschrikkelijke, overtruttige kleren die zij voor haar dochter placht te kopen aantrekken, het was lang niet onmogelijk – het viel te verwachten – dat haar moment nog zou komen.

Het moment kwam op het einde van 1986, een kleine week nadat zij op de laatste dag voor de kerstvakantie haar veertiende verjaardag had gevierd door samen met Monique en Jana, de twee vriendinnen met wie zij op de middelbare school een soort van klikje vormde (ze woonden beiden in de stad, vele kilometers van Gwen vandaan, maar ze hielden alle drie erg van newwavemuziek), in alle ernst het plan op te vatten om zich, kwestie van hun onverbrekelijke vriendschapsband voor het leven te bezegelen, met zijn allen tegelijkertijd ('Nu ja, je weet wat ik bedoel, in elk geval *samen*') door één en dezelfde jongen te laten ontmoagden. Het idee kwam van Jana, en welke jongeman de klus zou moeten/mogen klaren, waar en wanneer het zou gebeuren en – toch ook niet onbelangrijk – welke volgorde er bij de uitvoering van een en ander in acht zou worden genomen,

waren slechts een paar van de praktische vragen die Gwen in al haar opwinding vergeten had te stellen – maar het ergste was dat ze bij nader inzien helemaal geen zin had om ontmaagd te worden. Ze kon zich onmogelijk voorstellen dat ze zich volledig naakt aan iemand anders dan een dokter zou tonen – laat staan aan drie mensen tegelijdertijd – en begreep niet wat haar beziel had toen ze Jana's idee 'gewoonweg schitterend' had genoemd.

'Zo is het toch? Dan hebben wij ons hele leven een... een gemeenschappelijke basis, zeg maar.'

'Het is een geweldig idee, Jana. Het is een vreselijk raar maar geweldig idee. Wat jij, schattie? Monique?'

'Mij goed. Voor mij is het goed. Het is echt iets uit een film, vind ik. Ik vind het goed, hoor. Jij?'

'Ik vind het gewoonweg schitterend!'

Maar toen zij na schooltijd afscheid namen van elkaar was Gwens enthousiasme al danig geluwd, en toen zij op de bus naar huis het allemaal nog eens goed overdacht, voelde ze zich moe en neerslachtig. Onaantrekkelijk ook: het was eenvoudigweg belachelijk te denken dat een jongen, knap genoeg om door Monique en Jana geschikt te worden bevonden, op zijn beurt haar voldoende mooi zou vinden om zomaar mee naar bed te gaan. Monique en Jana waren, om een uitdrukking van haar moeder te gebruiken, 'goed van oren en poten voorzien', terwijl zijzelf ook in die zin op haar vader bleek te lijken dat ze nog altijd amper borsten had. Thomas, haar twee jaar oudere buurjongen, die zich tegen alle indicaties in van jengelende wildebras ontpopt had tot een zelfbewust dichterstype (en duidelijk, net als Monique en Jana natuurlijk, wél zijn kleren zelf kocht), had niet zo lang geleden haar haarkleur vergeleken met het zachte geel dat tevoorschijn komt als je bepaalde boomtakken schilt, en het was genoeg geweest om haar zeker te doen weten dat ze verliefd op hem was, of het althans zou kunnen worden, maar het was niet genoeg geweest om haar het gevoel te geven dat ze lichamelijk gesproken ook maar in het minst begerlijk was.

Achteraf werd duidelijk dat noch Monique noch Jana zelf het

plan ooit echt serieus had genomen – na de kerstvakantie kwam het onderwerp nog éénmaal ter sprake en bleken beiden er wat lacherig op terug te kijken, alsof zij in twee weken tijd eensklaps volwassen waren geworden en het nu aandoenlijk vonden dat ze zich ooit met dergelijke puberale onzin hadden ingelaten –, maar de dagen na haar verjaardag lukte het Gwen maar niet de kwestie uit haar hoofd te bannen en zat ze verteerd door twijfels, angst en zelfhaat op haar kamer te mokken.

De dag voor oudejaarsavond ging laat op de ochtend de telefoon. Haar moeder bleef, als praktisch altijd wanneer ze de hoorn had doorgegeven, binnen gehoorsafstand, en Gwen kon dus niet anders dan in stilte bidden dat haar vriendin eventuele woorden als ‘ontmaagding’ niet te luid zou zeggen; ze hield de hoorn krampachtig omklemd en drukte hem stevig tegen haar oor aan.

‘Moet je horen, schattie, morgen viert de hele wereld feest!’

‘Ja,’ zei Gwen afwachtend. ‘Ja, dat weet ik, Jana.’ In het bijzijn van haar moeder, merkte zij nu eens te meer, kon ze het woord ‘schattie’ niet over haar lippen krijgen.

‘En wij dus ook!’

Terstond begon Gwens hart te bonken, het leek of al haar angsten heel wat vroeger dan verwacht nog zouden uitkomen: wellicht had Jana al een kandidaat gevonden, een breedgeschouderde gast van minstens achttien met hopen ervaring, die geen moment getwijfeld had toen zij het hem vroeg en nu nauwelijks nog kon wachten, hij zou die varkentjes wel wassen, wees maar gerust, je kon blindelings op hem rekenen...

‘En wij dus ook!’ herhaalde Jana met ongeduldige nadruk toen ze niet meteen reactie kreeg.

‘Wij ook, ja?’ vroeg Gwen, en ze probeerde haar piepende stem een ondertoon van ironie te verlenen. Haar poging ging de mist in.

‘Wij ook, ja, schattie,’ zei Jana. ‘Wij ook, ja, en dat wil dus zeggen: jij, Monique, ikzelf natuurlijk en mijn vader en zijn vriendin.’

Bij het horen van ‘mijn vader’ slaakte Gwen een zucht van verlichting. Ze beet op haar lip en kneep haar ogen dicht terwijl ze dankbaar het hoofd boog.

‘Je weet wel,’ zei Jana, ‘Marjo, ik heb je weleens verteld over haar. Die met die enorme kop. Ze zijn al twee jaar samen nu en elke dag opnieuw sta ik nog steeds versteld over de grootte van haar kop.’

‘Ja, ik weet wie je bedoelt,’ zei Gwen, zo opgelucht dat ze zich niets meer van haar moeder aantrok en eraan toevoegde: ‘schattie.’

‘En nu heeft mijn pappielief dus het idee gekregen om het met Oudjaar voor één keer eens écht gezellig te maken en te koken – hij kan goed koken, hoor – voor een wat grotere tafel dan anders. “Maar geen familie,” heeft hij gezegd. Hij heeft al genoeg familie gezien de laatste tijd, en ik trouwens ook, maar goed. En daarom mag ik nu mijn twee beste vriendinnen uitnodigen om te komen eten en daarna hier te blijven slapen. Wat zeg je daarvan? Is dat niet lief?’

‘Dat is echt, hij lijkt mij echt,’ begon Gwen. De zinsnede ‘een echt door en door goede man’ schoot haar te binnen, maar meteen beseftte ze dat het in elk opzicht ongepast zou zijn om Jana’s vader, die in de stad woonde met *zijn vriendin* en zonder twijfel rijk en kwiek en lang was en deed wat hij wilde en goed kon koken, op dezelfde manier te karakteriseren als de grauwe, geurende slob die met haar moeder was getrouwd en wiens enige lichtpunt van de dag uit zijn glas whisky na het werk bestond. ‘Dat is echt enorm lief van hem. Ik vind het echt enorm lief en echt fantastisch dat je mij uitnodigt, Jana,’ zei ze, want een tweede keer ‘schattie’ durfde ze toch niet, en haar opluchting was daarenboven alweer bezig plaats te ruimen voor een nieuw bang voor gevoel. ‘Ik zal het vragen aan mijn moeder.’

‘Vraag het aan je moeder,’ zei Jana. ‘Ik wacht wel.’

‘Nee, ik bel je straks terug, oké?’

Haar moeder was formeel: ze mocht gaan, ze mocht de bus nemen, blijven eten en om elf uur zou haar vader haar komen halen.

‘Maar het is de bedoeling dat we daar blijven slapen!’

‘Om elf uur, geen minuut later, sta je klaar en komt je vader je halen.’

‘Maar het is oudejaarsavond! Hoe kunnen wij nu Oudjaarsvieren als ik er om middernacht al niet meer ben?’

‘Dan blijf je thuis, ook goed. Heel goed, hoor. Des te beter, zelfs.’

‘Maar het hele idee is dat we daar blijven *slapen*,’ hield Gwen vol, alsof ze meende dat als ze maar lang genoeg herhaalde wat juist de bedoeling was, haar moeder wel tot inzicht zou komen en (‘O, nu begrijp ik het, vooruit dan maar’) ten slotte bijdraaien zou. Ze wist echter beter: de kans dat dit gebeurde, was onbestaande. Ze voelde tranen opkomen – het was volkomen onrechtvaardig dat het leven haar had opgescheept met een moeder zo sadistisch, achterlijk en gewoonweg slécht als de hare – en het leek of al haar zorgen van de afgelopen dagen zich nu samenbalden in haar keel, zodat ze hikkend naar adem moest happen, en toen kwamen de tranen plotseling zo overvloedig tevoorschijn dat Gwen, dwars door haar verdriet en woede heen, bij zichzelf registreerde dat ze harder huilde dan ze ooit tevoren gedaan had.

‘Je blijft gewoon thuis morgen, ik zie het al,’ stelde haar moeder vast, ‘en stop in hemelsnaam met je zo aan te stellen. Zie je dat je nog een kind bent? En dat zou daar in Antwerpen bij vreemd volk blijven overnachten? Ik zou geen seconde gerust zijn!’

‘Ik ben geen kind, ik ben veertien! Veertien is geen kind meer!’

‘Maar zie jezelf bezig, zie jezelf daar nu staan bleiten! Een *klein* kind ben je, niet meer of niet minder. Kom, bel maar naar die Jana en zeg dat je morgen thuisblijft. Kous af. Komaan, bel maar en zeg het haar. Of moet ik het doen?’

Het laatste wat Gwen deed vooraleer het moment eindelijk aanbrak, was zo hevig met haar hoofd schudden dat haar half-lange lokken haar in het kletsnatte gezicht striemden en er deels aan bleven kleven en stampvoetend en met wijddopen mond en

bijna onverstaanbaar schreeuwen dat ze geen kind meer wás, en toen begon haar moeder te lachen. Gwen zou ‘honend’ altijd een vreselijk woord blijven vinden, en telkens als zij het later tegenkwam dacht zij onwillekeurig aan haar moeders lach en aan wat ze vervolgens uitgeroepen had: ‘Geen kind meer? Geen kind meer, zegt ze! Ze heeft nog niet eens borsten!’

Onmiddellijk hield Gwen met hoofdschudden en stampvoeten op, de tranenvloed stopte en de onweerstaanbare kracht die zo-even nog haar mond tot een ovaalvormig en onbeweeglijk gat had uitgerekt smolt spoorlags uit haar lippen weg. Ze wist dat het moment daar was, dat haar moeder te ver was gegaan, dat het objectief gezien geheel en al onvergeeflijk was wat ze gezegd had – iedereen ter wereld zou de uitspraak hebben afgekeurd en Gwens kant hebben gekozen –, en ze wist dat ze voor wat ze nu op haar beurt ook zou doen of zeggen, hoe dan ook een excuus hebben zou: het zou mentale zelfverdediging zijn. Dat haar moeder eveneens besepte dat ze zich met haar laatste woorden had vergaloppeerd – er was zeldzame aarzeling in haar blik, en ze leek een hoop moeite te moeten doen om de meewarige glimlach rond haar ene mondhoek te behouden –, versterkte haar besef nog dat het nu of nooit was en dat ze de gelegenheid te baat moest nemen om komaf te maken met het verleden, met de vroegere, gedweë, wezenloze versie van zichzelf, en in één klap uit te groeien van een kind tot de jonge vrouw die ze was of althans op het punt stond te worden.

‘Sorry,’ begon Kathy zalvend, ‘dat was, dat had ik niet moeten...’ en Gwen begreep dat ze haar bijtijds – nú – moest afkapen.

‘Luister, mama,’ zei ze. Ze veegde met een snel gebaar haar tranen weg en hoorde dat haar stem bedaard klonk en afstandelijk en koel: de stem van iemand die recht in haar schoenen stond, wist wat haar rechten waren en wat de juiste manier was om er kalm en naar believen gebruik van te maken. Ze genoot van de controle die ze plots duidelijk over de situatie had, en van het feit dat er tussen het hysterisch huilende kind van daarnet

en haar nieuwe, kersverse gedaante van iemand met wie zonneklaar rekening moest worden gehouden een wereld van verschil bestond. Het was onomkeerbaar: er was zopas iets beslissends gebeurd, ze zou nooit meer lijken op wie ze geen minuut geleden nog geweest was, voordat zij het krijsende geluid had voortgebracht van iemand die als het ware voor de tweede maal geboren werd. Ze wist dat ze morgen in het huis van Jana's vader zou overnachten, en ze wist – ze zag het aan alles, aan de blik waarmee ze haar onderzoekend en met gefronste wenkbrauwen stond aan te kijken en de manier waarop ze haar gewicht verplaatste van haar ene voet naar de andere – dat haar moeder het ook wist. 'Luister goed, mama.'

Haar moeder opende haar mond in een nieuwe, bijna deerniswekkende poging om haar het woord te ontnemen, maar Gwen gebaarde kort dat daar geen sprake van kon zijn en dat het nu onbetwistbaar aan haar was. Ze had het recht om te zijn wie ze was, het recht om te spreken en het recht te worden aangehoord. Pas toen zij haar longen vol lucht had gezogen, realiseerde ze zich dat ze nog steeds geen flauw benul had van wat ze precies wilde zeggen, en nog terwijl ze bezig was zichzelf in gedachten op het hart te drukken dat het heus niet aangewezen was om nu haperend en stamelend hardop naar woorden te gaan zoeken, merkte ze dat zij al met praten was begonnen.

'Als je dat nog één keer zegt, ik zweer het, schattie, dan...' hoorde ze zichzelf dreigen, en op slag – ging ze nu werkelijk haar moeders nek ter sprake brengen? – begon haar hoofd te gloeien, 'dan... dan...' Ze perste haar lippen op elkaar, beet er hard op en merkte tot haar ontsteltenis dat er zich nieuwe tranen achter haar oogbollen hadden verzameld, klaar om zich een weg naar buiten te banen. Haar keel werd dichtgeschroefd en ze had geen andere keus dan te zwijgen.

'Wat dan, *schattie?*' vroeg haar moeder met schamper geduld. De opwaartse krul om haar mondhoek was opnieuw verschenen, en het zag er niet bepaald naar uit dat ze zich met geweld bedwingen moest om het niet op een angstig beven te zetten.

Ontgoocheld barstte Gwen in snikken uit. ‘Dan doe ik mezelf iets aan!’ schreide ze, en meteen werd haar gesnik nog heviger. ‘Dan doe ik mezelf iets aan!’ herhaalde ze; deze keer kwamen de woorden uit haar mond tevoorschijn als een trage, wanstaltige, luid loeiende klankenbrij. Daarna lukte het haar niettemin zichzelf enigszins te hervinden, al bleef ze dan met lange reutels nasnikken, en in de wetenschap dat alles was verloren, keek ze Kathy in de ogen. ‘Ik zweer het,’ klaagde ze.

‘Bel die Jana nu maar, of hoe heet ze. Zeg maar dat je ziek bent of zo.’

‘Ik zweer het, echt, ik zweer het...’

’s Anderendaags kreeg ze van haar moeder bij het flakkeren van de tv, die vuurwerkspektakel uitzond, een halfvol glas schuimwijn om te klinken op het nieuwe jaar. Een tweede glas werd haar geweigerd. Bedtijd.

Twee jaar aan een stuk deed zij een poging alle moed te laten varen. Ze prentte zichzelf in dat het leven de moeite niet waard was of in elk geval door zowat iedereen fel overschat werd; overigens gebruikte zij nooit de term ‘het leven’, maar steevast ‘het leven in deze wereld’. Haar hekel aan haar moeder werd zozeer een constante vanzelfsprekendheid dat hij van de weeromstuit inboette aan kracht en Gwen bij zichzelf de behoefte gewaarwerd om hem uit te breiden naar wat ze noemde ‘de mens’, die immers oorlog voerde, de planeet verwoestte, kwaadaardig was en egoïstisch, hypocriet en bovenal dom. Ze maakte zich een soort van tic eigen – ze haalde te pas en te onpas haar schouders op terwijl ook haar wenkbrauwen pijlsnel de hoogte in schoten –, sprak weinig en op een manier of elk woord kostte haar de grootste inspanning, en vermeed het daarbij fanatiek om haar gesprekspartner in de ogen te kijken. Ze schreef een opstel – vrije onderwerpskeuze – met als titel ‘Ik rebelleer: ik leg me neer’ waarin ze uiting gaf aan haar zelfopgelegde apathie, haar weerzin tegenover het heden en haar afkeer van de toekomst, en de leraar, die behalve Nederlands ook zedenleer gaf, vond het geschrift verontrustend genoeg om er haar na de les op aan te spreken. Of alles goed met haar ging?

Ze haalde haar schouders op en keek, tegenover hem gezeten, naar zijn linkeroor. ‘Waarom niet?’

‘Wel, dit is toch,’ en zijn behaarde wijsvinger gleed snel en kriskras over het dubbele blad van A5-formaat dat opengevouwen op het bureau lag, ‘nogal *heavy stuff*, nietwaar? Hmm. *Heavy stuff* toch, nee?’

‘Ik weet het niet. Het gaat niet over mij,’ zei ze.

‘Nee? Omdat het toch, ja, in de ik-vorm is geschreven, zie je...
Toch? Nee?’

‘Ik heb mij in iemand anders verplaatst.’

‘In iemand anders? Hmm. En in wie dan juist, als ik dat mag vragen?’

‘Die zal u toch niet kennen, denk ik. In Ian Curtis. Een zanger.’

‘Nee, hmm, die ken ik inderdaad niet, Gwen.’

‘Hij is dood.’

‘O, hij is... Hmm... Is hij dood?’

‘Hij heeft zichzelf opgeknoopt.’

‘O, ik... Ja, nu begrijp ik het...’

Het voorval voelde als een overwinning aan: dat een leraar zich zorgen over haar maakte, gewoon omdat ze de waarheid over zichzelf en haar gemoedstoestand min of meer getrouw had weergegeven, gaf haar de indruk op de goede weg te zijn, al had ze dan nog geen idee waarheen die weg zou moeten leiden.

Ook dat Jana en Monique waren begonnen afstand te nemen van haar – ze noemden nu alleen elkaar nog ‘schattie’ en Gwen zelf was het woord onverdraaglijk aanstellerig gaan vinden – stemde haar tevreden. Ze vond het van schrijnend weinig persoonlijkheid getuigen dat ze de vrijheid hadden om hun kleren zelf te kopen en er desondanks niet voor kozen, zoals zijzelf in hun plaats zeker wél gedaan zou hebben, om volledig in het zwart door het leven te gaan, maar zich allengs meer in de veelkleurige, flirterige outfit van de Madonnafan hulden. Ze interpreteerde hun modebewustheid, hun wijde witte blouses die in-kijk boden op in zwarte kant verpakte, gulle welvingen, de deels gepermanente, deels getoupeerde, springerige haartooi die ze zich tezelfdertijd – wellicht waren ze samen naar de kapper gegaan – hadden laten aanmeten als een symbool van verfoeilijke levenslust en oppervlakkigheid; ze verrieden zichzelf; ze waren veranderd, meer bepaald in negatieve zin. Op een dag verscheen Jana op school met een paar fluogroene beenwarmers over haar